

منابع و ما خذ امثال و حکم

«ستون پنجم»

ستون پنجم از نظر مفهوم و اصطلاح همان جاسوسی است منتها با این تفاوت که جاسوس بزیان و ضرر بیگانه کار میکند و نفع و مصلحت ملت و میهن خویش را ولو بقیمت جان از نظر دور نهد در حالی که ستون پنجم این معنی را افاده نمیکند و افراد این ستون ، دانسته و ندانسته ، بزیان خودی و برد بیگانه کار میکنند .

اما ریشه تاریخی و علت تسمیه آن :

در جنگهای سه ساله اسپانیا ۱۹۳۶ - ۱۹۳۹ میلادی « هنگامیکه ژنرال فرانکو ، با ارتش خود ، بسوی مادرید پایتخت اسپانیا پیش میرفت بکمونیستها که بر شهر مسلط بودند پیغام داد که من با چهارستون از شرق و غرب و شمال و جنوب بسوی مادرید پیش میآیم ولی شما فقط روی این چهارستون حساب نکنید و بر این زمینه طرح و نقشه نریزید زیرا ستون دیگری بنام «ستون پنجم» هم داریم که در مادرید و حتی در میان جمع شما هستند آنان طرفداران ما هستند و دانسته و ندانسته برای ما کار میکنند . شاید هم با ما موافق نباشند ولی چون با عقیده و نظریه شما مخالف هستند لذا اعمالشان من غیر مستقیم بنفع ما تمام میشود . اگر از چهارستون اعزامی و اهمه ندارید از این ستون پنجم بترسید که در تمام امور و شئون شما نفوذ دارند و بکمک چهارستونی که پیش میرود دخانمان شمارا بر باد خواهند داد .

❖ آقای مهدی پرتوی آملی از فرهنگیان صاحب نظر و محقق

همین کار شد و ژنرال فرانکو سرانجام با کمک همین ستون پنجم و خرابکارهایشان توانست پایتخت اسپانیا را که کابوس قحطی و گرسنگی بر آن سایه انداخته بود تصرف کند و تسلط و سیطره کمونیست‌ها را از کلیه خاک اسپانیا براندازد. از این تاریخ است که ستون پنجم اصطلاحاً بعامل اجنبی و بطور کلی هر فرد و دسته‌ای اطلاق گردید که عملی بزیان و ضرر خودی و نفع بیگانه انجام دهند. در جنگ بین‌المللی دوم «۱۹۳۹ - ۱۹۴۵ میلادی» پیروزیهای برق‌آسای نخستین آلمان هیتلری بآن شکل و صورتیکه در تاریخ لشکرکشیهای نظامی بیسابقه بود صرفاً از رهگذر وجود ستون پنجم در کشورهای متخاصم و فعالیتها و خرابکاریهای آنها انجام پذیرفت و گرنه بهیچوجه قابل قبول نیست که کشوری هر قدر هم نیرومند باشد آن قدرت و توانائی را داشته باشد که کشور های همسایه و مجاور را یکی پس از دیگری در ظرف چند روز تصرف و تسخیر کند.

اصطلاح ستون پنجم با وجود آنکه قدمتی ندارد معذک بعلت بسط معنی و مفهوم کلمه چنان بسرعت اشاعه و انتشار یافت که هر جا های جاسوسی و خیانت حتی در مجامع و خانواده‌ها بمیان آید از آن برای افاده مقصود استفاده و بان استناد میکنند کما اینکه تحولات و دگرگونیهای سیاسی ایران بعد از شهریور ۱۳۲۰ شمسی و خیانت‌هاییکه از طرق مختلف نسبت بایران و ایرانیان صورت گرفت موجب گردید که این اصطلاح از اروپا بایران ستر کند و عنداللزوم مورد استفاده و استناد قرار گیرد.

«روضه خوانی»

روضه لغتی عربی و معنای فارسی آن باغ خرم و بهشت است. مطالبی را که واعظان و ذاکران در مجالس عزاداری عنوان و اظهار میکنند در زمینه اخلاق و مذهب و نظام اجتماعی و توصیف کیفیت شهادت ائمه اطهار «ع» است نه در وصف بهشت و سایه طوبی تا آنرا روضه خوانی بدانیم. اکنون باید دید چرا شهادت خوانی در عرف اصطلاح شیعیان ایران به روضه خوانی تعبیر شده است؟

در دوره مغولان و تیموریان علاوه بر کتب و تالیفاتی متعدد که در زمینه تاریخ و اخلاق و حکمت و عرفان و تذکره شعراء و علم عروض و قافیه نوشته شده در اواخر قرن نهم هجری بوسیله مولانا کمال الدین حسین واعظ کاشفی، معاصر سلطان حسین بایقراء مؤلف کتب انوار سهیلی و اخلاق محسنی کتابی نیز در ذکر مصائب حضرت امام حسین و شهیدان اسلام و کربلا بنام روضه الشهداء نگارش یافت که باید گفت قدیستین کتابی است که مصائب ائمه اطهار را باین تفصیل شرح داده است.

کتاب روضه الشهداء باقلمی منشیانه و مترسلانه از شهیدان اسلام یاد میکند و مشتمل است بر ذکر انبیاء و مخصوصاً امام سوم شیعیان و کیفیت انتقامی که مختار و پیروانش از قاتلان سید الشهداء و اعوان و انصارش گرفتند. حسین کاشفی کتاب مزبور را با مرور فرمان یکی از امراء و سادات بزرگ موسوم به **رشدالدوله والدين عبدالله معروف به سید میرزا** تألیف نموده است. و بنا بر آنچه بمناسبت واقعه کربلا در فصل دهم آن کتاب آمده تاریخ تألیف در سال ۹۰۸ هجری یعنی دو سال قبل از وفات مؤلف بوده است. این کتاب را بعداً تلخیص نموده اند بنام منتخب روضه الشهداء مشتمل بر ده باب و یک خاتمه. برای توصیف اهمیت این کتاب مذهبی همین بس که از آن پس مدت‌ها در مجالس عزاداری از این کتاب نقل می‌کردند و در حال حاضر نیز مورد استفاده اهل منبر میباشد. اصطلاح روضه خوانی ناشی از قرائت همین کتاب است زیرا تا آن موقع چون کتاب دیگری در ذکر مصیبت تألیف نشده بود علیهذا هر کس بر منبر میرفت و میخواست از وقعه کربلا یا سایر شهدای اسلام بحث کند حضار مجلس می‌گفتند: «آقا روضه می‌خواند» یعنی کتاب روضه الشهداء را قرائت میکند برای تأیید مطلب، **۱۵۱۵** بر او نچنین می‌گوید: «گویند وجه تسمیه روضه خوانی آنستکه قدیمترین و معروفترین کتابی از این نوع روضه الشهداء نام داشته و تألیف حسین و اعظمی کاشفی است. سابقاً قرائت این کتاب را روضه خوانی می‌گفته‌اند». «۱» از آن تاریخ و بعلا استفاده از کتاب روضه الشهداء اصطلاح روضه خوانی معمول گردید.

یک نکته قابل ذکر آنکه سابقاً مجلس و عطا و خطابه و تعزیه داری نظمی و ترتیبی خاص داشت. قصاص و نوحه خوانها و مرثیه خوانها مراحل و مدارجی داشته‌اند و هر کدام در پای منبر یا یکی از پله‌های آن قرار می‌گرفته و وظیفه خود را انجام میدادند. بالای منبر صرفاً بخطیب و واعظ اختصاص داشت لا غیر، در حالیکه باکمال تأسف امروزه آن نظم و نسق سابق وجود ندارد و هر کس بخود حق میدهد که بی پروا بهر جا بنشیند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی